

Yazılar:

G R A F İ K E R L E R M E S L E K K U R U L U Ş U

Kitap Tasarımı ve Yanık Saraylar

Aykut Köksal

Nisan Yayınları’nın Sevim Burak’ın tüm yapıtlarını içerecek diziyi yayımlamaya başlamasıyla birlikte (1993) *yazın* yapıtıyla kitap tasarımı ilişkisinde odaklaşan bir tartışma başladı. Dizide yer alan kitapların tasarımını Bülent Erkmen yüklenmişti. Tartışma, daha önce iki basımı yapılan *Yanık Saraylar*’ın (birinci basım: 1965 [yayınevi yok]; ikinci basım: Adam Yayıncılık, 1983) üçüncü basımının, dizinin ilk kitabı olarak yayımlanmasıyla ortaya çıktı: Memet Fuat, Erkmen’in tasarımının yapıtın özgün biçimini değiştirdiğini söyleyerek, tasarımcının yazınsal yapıta müdahalesine karşı olduğunu belirtti (*Cumhuriyet*, 21 Şubat 1994). Tartışma, Bülent Erkmen’in açıklaması (*Cumhuriyet*, 5 Mart 1994) ve Enis Batur’un (*Adam Sanat*, 101, Nisan 1994), Semih Gümüş’ün (*Adam Sanat*, 102, Mayıs 1994) değerlendirme yazılarıyla sürdü.

Yazınsal ürün, bir grafik ürünler tasarımcısının özerk çalışma alanı içinde yer alır mı? Bu soruyu yanıtlamak için tasarımcının çalışma bağlamını tanımlamak gerekiyor: Tasarımcı, kendisine sunulan programın tanımladığı soruya yanıt arayan kişidir. Örneğin tasarımcı mimarsa, bir konut, işyeri ya da okulun tanımladığı programdan yola çıkacak ve yapıtını biçimlendirecektir. Endüstri tasarımcısı bir televizyon ya da buzdolabına ürünün içerdiği işlev doğrultusunda biçim verecek, grafik tasarımcısı bir ürünün tanıtımını ya da bir etkinliğin duyurumunu amaçlayan afişi tasarlayacaktır. Bu üretim bir sanatsal üretim olarak

tanımlanacaksa (ki tartışmalı bir durumdur bu), ürünün içerdiği estetik bilginin *tek yaratıcısı* tasarımcıdır. Yazınsal ürünün ise, tasarımcıya sunulan programlardan farklı bir boyutu vardır: Estetik gerçekliği kendi içinde taşır. Ne ki bu estetik gerçeklik her zaman yalnızca metinsel gerçeklik düzeyinde değildir. Özellikle çağdaş yazın yapıtlarında, metnin sayfa üzerindeki düzeni de bu gerçekliğin içinde yer alabilir, yazınsal gerçekliğin bir parçasına dönüşebilir. Ama her iki durumda da, metnin sayfa üzerindeki grafik düzeni yazarın oluşturduğu gerçekliğin bir parçası olsa da olmasa da, yazınsal ürün grafik tasarımcının özerk çalışma nesnesi olamaz, çünkü yapıtın görsel düzeninin belirlenmesine dışarıdan katılacak tasarımcı, yazınsal gerçekliğin dönüşmesine / değişmesine neden olacak ve sorumluluk sınırlarının ötesine geçecektir. Daha kısa bir anlatımla, yazınsal ürünün *dışarıdan* tasarlanması yapıtın özgün gerçekliğine müdahale etmektir. Bu müdahale yazarın sağlığında olsa ve yazar tarafından

onaylansa da (giderek *istense de*) durum değişmez; “tasarımcı” yazarla birlikte yapıtın *sahibi* olur ve üretiminin niteliği de tasarım alanının dışına çıkar. Doğal olarak burada, metnin tipografisinin, sayfa düzeninin önceden yazar tarafından belirlenmediği yaygın durumlarda, tasarımın ister istemez yapıta katıldığı söylenecektir. Ancak böylesi bir durumda, söz konusu tasarım kararları o yapıta ilişkin değil, yayınevinin kurumsal kimliğine ilişkindir; başka bir deyişle yapıt *anonimleştirilmiş* bir tasarımla biçimlendirilmiştir. Bir yazınsal ürün tek başına tasarımcının çalışma nesnesi olamaz ama, tam tersine, bir yayınevinin tüm yazın yayınlarını içerecek kurumsal tasarım kararları grafik tasarımcının çalışma bağlamı içinde yer alır ve tasarım disiplininin yukarıda tanımladığım varoluş ilkelerini taşır. Şimdi, Erkmen’in *Yanık Saraylar* çalışmasına daha yakından bakabiliriz. Öncelikle, metnin dizilmesinde ve satırların düzenlenmesinde iki belirgin farklılaşma görüyoruz: Bunlardan ilki büyük harf / küçük harf kullanımında görülüyor. Sevim Burak’ın metninde büyük harf / küçük harf ilişkisi iki ayrı *anlamlama* düzeyi oluşturuyor. Büyük harfler, bir yandan satır başlarında ve tümce başlarında geleneksel işlevini sürdürüyor, öte yandan tüm sözcüğün büyük harflerle yazıldığı / dizildiği durumlarda, Burak’ın yüklediği özel anlamı taşıyor. Bülent Erkmen

bu anlam farklılaşmasını gösterime taşıyor; büyük harfin geleneksel işlevini koruyor, ancak sözcüğün tümüyle büyük harflerden oluştuğu durumlarda büyük harf kullanmak yerine punto büyütmeyi seçiyor. İkinci farklılaşma ise satırların düzenlenmesinde ortaya çıkıyor. Sevim Burak’ın metninde bazı satırların sağa çekildiği, basamaklar oluşturulduğu görülüyor. Erkmen’in düzenlenmesinde ise tüm satırlar sola dayanmış. Bülent Erkmen bunu, birinci ve ikinci basımların karşılaştırılmasında görülen belirsizliği ortadan kaldırmak için yaptığını, satırları yazı bloğunun başlangıç noktasına çekerek bir “sıfır noktası” oluşturduğunu söylüyor. Erkmen’in üretim nesnesi yalnızca Burak’ın metni değil, *Yanık Saraylar*’ın bütünü, yani *kitap*. Bu bağlamda Erkmen’in çalışmasının iki boyutu var: Bir yandan, kapak düzeninden başlayarak yapıta yeni anlamlar taşıyor, öte yandan (bir yazın yapıtı olsun olmasın) kitaba hangi tasarım özeniyle yaklaşılması gerektiğini gösteriyor. Özellikle, içerdiği fotoğraflarla da Erkmen’e kaynak olan ikinci basımla karşılaştırıldığında, bu özenli yaklaşım çok açık ve öğretici bir biçimde ortaya çıkıyor. *Yanık Saraylar*’ın ilk basımında öykülere Ömer Uluç’un resimleri eşlik etmiş. Kapakta da yine Ömer Uluç’un bir resmi var. İkinci basımda Uluç’un resimlerinden vazgeçmiş Sevim Burak. Bu kez öykü aralarında Sarkis’in *yakılmış fotoğraflar*’ı yer alıyor. Ne var ki,

YANIK SARAYLAR

törenlerinin arkasından çıkarılan Japon işi mendilleri — gözyaşla-
rını — bağrıışmaları — beyaz balkonun aşağı doğru sarkmasını —
yanıyoruz seslerini — Saray yanıyor seslerini — Su sesini — alev-
lerinin sesini — çatırtıların, çöküşlerin sesini ve sessizliği... Kişileri
yangında ölen koca bir ailenin, saltanatın, debdebenin yıkılışından
sonra — tek başına kalışını — Kendi ismiyle yaşama katıldığı gün
SİMSİYAH DAKTİLO ÖNLÜĞÜNÜ üstüne giydiği dakika-
yı — aynalardaki hüznü görüntüsünü — sanki derinlere gömülü
ANILARINI belirtiyormuş gibi acı gülümsemesini — Ona ES-
RARLI bir güzellik veren BAKİRE BİR KIZ OLUŞUNU —
ŞEREFİNİ — NAMUSUNU yitirmeden yaşamasının kendi ken-
disinin ve başkalarının üstünde bıraktığı ESRARLI HAYRAN-
LIĞI — ESRARLI HAYATINI — düşündü...

Makinesinin başına geçip oturdu

HAVUZ

FİSKİYE

TREN yazdı

Gene uzun bir iş günü başlayacaktı...

UZUN

AĞIR

BİR İŞ GÜNÜ

MAYIS GÜNÜ

NİLÜFERLER

ÇALIŞKAN ODACILAR birbirlerini selamladılar.

«HOŞ GELDİN EY BAHA» şarkısını söylediler...

Uğraş düzeninin canavar düdükları çaldı

Demir kapılar kapandı

Her şey bitmiş gibi

Koştu

Daktilo kızlar

Evrak kâtipleri

Odacılar...

Havada uçtu

Yanık Saraylar’ın iki ayrı basımı:

Solda 1983 tarihli ikinci basım, sağda ise Erkmen yorumu.

Fıskiye

Tren yazdı

Gene uzun bir iş günü başlayacaktı...

Uzun

Ağır

Bir iş günü

Mayıs günü

Nilüferler

Çalışkan odacılar birbirlerini selamladılar.

“Hoş Geldin Ey Bahar” şarkısını söylediler...

Uğraş düzeninin canavar düdükları çaldı

Demir kapılar kapandı

Her şey bitmiş gibi

Koştu

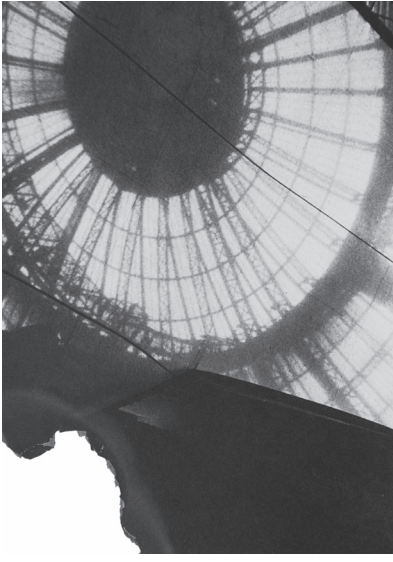
Daktilo kızlar

Evrak kâtipleri

Odacılar...

Havada uçtu

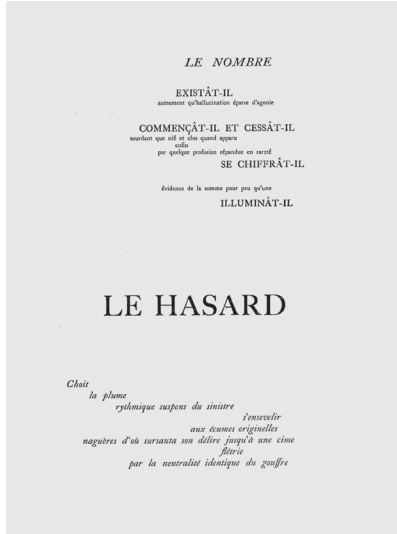
Beyaz senetler

Yanık Saraylar'da yer alan “yanmış fotoğraflar”, Sarkis’in “dışarıdan” getirip yeniden ürettiği işler. Sanatçı, Sevim Burak’ın yapıtını “resimlemek” yerine, kitabın içine kendi özerk üretimiyle dahil oluyor ve farklı bağlamları ilişki içine sokuyor. Ne var ki, bu “yapıta dahil olma” durumu, sonunda Sarkis’in yanmış fotoğraflarını Yanık Saraylar’ın ayrılmaz parçasına dönüştürüyor.

ikinci basımda bu fotoğrafların Sarkis’e ait olduğu belirtilmemiş. İkinci sayfada “Kapak: Sarkis” yazısı var, ancak bu da eksik bir açıklama: Kapakta Sarkis’in bir resmi yer almış yalnızca, yani kapağın bütünü Sarkis tarafından tasarlanmış değil. Fotoğrafların kitaptaki yerini öykülerin uzunluğu belirlemiş. Bu yüzden fotoğraflar, kimi yerde sağ sayfada başlayan bir öykünün başlangıç sayfasının yanında (yani öykünün başında), kimi yerde de sol sayfada biten bir öykünün bitim sayfasının yanında (yani öykünün sonunda) yer almış. Bir yazın ürünü de olsa, yapıta katılan görsel öğelerin varlığı belirli bir titizliği zorunlu kılar. *Yanık Saraylar*’ın ikinci basımında bu

Modernist şiirin ilk örneği, Stéphane Mallarmé’nin, 1897’de Cosmopolis dergisinde yayımlanan “Un coup de dés jamais n’abolira le hasard” başlıklı şiiridir. Mallarmé’nin bu şiiriyle birlikte, ilk kez yazının kâğıt mekânındaki örgütlenmesi şiirin yazınsal gerçekliğinin bir parçasına dönüşür. Buradaki tipografik kararlar şaire aittir ve şiir bu tipografik düzenden koparılamaz. Altta Un coup de dés’nin, 1914’te Nouvelle Revue Française’de gerçekleşen yayımından bir sayfa görüldüğü.

titizlik gösterilmemiş. Basımın niteliği de fotoğrafların yakılmış olduğunu anlatmaktan uzak. Bülent Erkmen’in çalışmasında ise, Sarkis’in fotoğrafları *Yanık Saraylar*’ın bütünü içindeki yerini alıyor. Siyah-beyaz olmalarına karşın fotoğraflar renkli basım tekniğiyle basılmış, böylece yakılmışlıkları kitaba aktarılmış. İkinci sayfada “fotoğrafları çeken ve yakan”ın Sarkis olduğu belirtiliyor, yani *Yanık Saraylar*’a katılan bir *yaratım süreci* açıkça tanımlanıyor. Son öykü dışında, her öykünün başında bir fotoğraf var ve fotoğraflar kitapla eş büyüklükte, tüm sayfayı kaplayacak biçimde yerleştirilmiş, başka bir deyişle fotoğraflar kitabın bir parçası kılınmış. Yanarak yok olan parçaların ardında kitabın beyaz sayfaları görüldüğü. Erkmen’in yakılmış fotoğraflara yüklediği anlam aslında *Yanık Saraylar*’ın ikinci basımında da örtük olarak var. Ancak basımın niteliği bu anlamı görünmez kılmış.

Bülent Erkmen’in üretimini bütünleyen, tamamlayan, giderek *bugüne ait olduğunu gösteren* ise *Yanık Saraylar*’ın kapak düzeni. Bir iç, bir de dış kapaktan oluşuyor bu düzen. İç kapakta bir perde deseni, dış kapakta ise yapıtın, yazarın adlarının yanı sıra bir toplu iğne çizimi yer alıyor. Dış kapağın iç kapağa (“perde”ye) iğneyle tutturulduğu duygusu yaratılmış. Erkmen burada, Sevim Burak’ın yazılarını odasının perdelerine iğneleyerek yapıtını kurgulamasına gönderme yapıyor. Sevim Burak’ın yaşamının, yapıtını, *Yanık Saraylar*’ı çerçevelediğini / tanımladığını gösteriyor. Kapak düzeni, Sevim Burak’ın yaratım sürecinin, yaşamının yapıtıyla ilişkisini anlatan bir *gösterge*’ye dönüşüyor. Ne var ki, iç kapaktaki perde deseni Sevim Burak’ın perdesinin değil, *bugün üretilmiş* bir perdenin deseni. İkinci sayfada “Kapak Deseni: Hamzagil Perdelik, Wall Street 06-489” yazısı var. Aslında Erkmen, üretiminin bugüne ait olduğunu daha başlangıçta söylüyor bize. Yapıtı okumak, anlamlandırmak için okura sunulmuş bir anahtar bu. Bülent Erkmen’in, kapakta “Sevim Burak Bütün Eserleri” üst başlığını, ikinci sayfada “Kitap Tasarımı Bülent Erkmen” yazısını taşıyan ve *Yanık Saraylar*’ı *yeniden biçimlendiren* çalışmasının sunuluşunda ve tanımında yanlışlık yapıldığı kanısındayım. Erkmen, yapıtın içerdiği örtük anlamları tasarıma yansıtmaya çalışırken yapıtı *yeniden üretiyor*. Ancak, dizinin yukarıda belirttiğim sunuluş biçimi, bu yeniden üretimi tanımlamaktan uzak. Kuşkusuz bu noktada, ortaya çıkan *yeni*

ürünün Sevim Burak’ın yapıtı olup olmadığı, dahası tanımladığı gerçekliğin yazınsal gerçekliğin sınırları içinde kalıp kalmadığı sorulacaktır. Sevim Burak’ın yapıtıyla değil, Erkmen’in *Yanık Saraylar*’ı kaynak alan çalışmasıyla ve sınırları disiplinlerarası kesişme alanlarında eriyip giden bir *çağdaş sanat* üretimiyle karşı karşıya olduğumuzu söylemek duruma açıklık getirebilir. *Bülent Erkmen’in Yanık Saraylar*’ı bir yazın ürünü olarak değerlendirilmemelidir. Ne var ki, dizinin, *Sevim Burak’ın tüm yapıtları* olarak tanımlanması ve Erkmen’in konumunun *tasarımcı* olarak nitelenmesi, itirazların ve tartışmaların doğmasına yol açmıştır. Sevim Burak’ın yapıtlarının, ayrıca, özgün biçimleri korunarak yayımlanması, Erkmen’in Sevim Burak çalışmalarının ise, doğru bir tanımla (böylece Erkmen’in üretiminin *açık* bir özerkliğe kavuşmasıyla) sürdürülmesi tartışmaları daha üretken bir düzleme taşıyabilir. ●

Bu yazı Mayıs 1994’te kaleme alındı ve ilk kez Karşı Notlar toplamında yayımlandı (Aykut Köksal, Karşı Notlar, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2009, ss. 47–53). Yazıda anılan tartışmalardan on yıl sonra, 2004’te, Yanık Saraylar özgün biçimiyle Yapı Kredi Yayınları tarafından basıldı. Bu basım için yapıtın 1983 tarihli ikinci basımı esas alınmış, ancak bu yazıda belirtilen özensizlikler de aynen yinelenmiş. A.K.

Kendi tasarım firmanızı kurmanıza yardımcı olacak 10 tüyo

Computer Arts, Eylül 2009

Çeviri: Leyla Tonguç Basmacı

Kreatif alanda çalışan herkes kendi stüdyosunu kurmayı hayal eder. Bu alanda çalışan ve bu hayali gerçekleştirmiş olan 10 kişiden, kendi işinizi kurmakla ilgili gözlemler ve tavsiyeler

1. Mali durumunuz konusunda gerçekçi olun
Anna Haigh, Action Cat’in kurucusu
www.actioncat.co.uk

“Çok büyük masraflara girerek mali durumunuzu riske atmayın. İlk başlarda, size düzenli iş sağlayacak sağlam bir müşteri portföyüne sahip olana kadar evden çalışın, sonra da bir stüdyoyu paylaşmak, kreatif alanda çalışan başka insanlarla kaynaşmak açısından çok iyi olacaktır. İşe aldığınız kişiler bağımsız çalışıyorsa, zaten büyük ihtimal kendi çalışma yerleri vardır, dolayısıyla onlar için yeterli ofis alanı var mı diye endişe etmek zorunda kalmazsınız, bu da sizin için birçok açıdan iyi olur.”

2. Teknolojiden sonuna kadar yararlanın
Todd Albertson, Weapon of Choice’un kurucu ortağı
www.weaponofchoice.ca

“Aramızdaki mesafe (Albertson Vancouver’da, iş ortağı Tom Brown ise Washington DC’de çalışıyor) bizim için bir engel teşkil etmedi. Sanal bir stüdyo yaratmak ve geri bildirim almak amacıyla dosyaları karşılıklı göndermek için audio iChat kullanıyoruz. Buna benzer bir organizasyon planlayanların ortaklarının çalışma tarzına inanması ve ortaklarının proje yönetimi ve sorun giderme becerileri açısından içlerinin rahat olması gerekir. O zaman o mesafe gerçekten teknik bir ayrıntıdan öteye gitmez.”

3. Rakiplerinizden ileride olun...
Dan Moore, Studio Output’un kurucu ortağı

www.studio-output.com
“Günümüzde, işin kreatif yanıyla ticaret yanı arasında dengeyi sağlamak her zamankinden daha önemlidir, çünkü iş bulmak – ve özellikle iyi para ödeyen iş bulmak – giderek daha zor olacak. Bundan sonraki en önemli şey, rakiplerinizden ileride olmak ve alanınızda en iyi olmaktır. Burada temel olan şey, gurur kaynağı teşkil eden ve müşterinin işine yarayan, harika bir iş yaratırken, bir yandan da o dengeyi oluşturabilmektir.”

4. Size uygun olan bir ofis yeri bulun
Paul Gray,
Suisse Design’in kurucusu
www.suissestudio.com

“Londra çeşitli açılardan çok önemli bir yerdir. Ofisinizin giderlerinin karşılanabilmesi gereklidir. Mali gücünüz yeterli mi? İdeal olarak, içinde çalışılması harika olan bir yer olması gerekir. Böyle bir şeyi azımsamamak lazımdır. En ideal durumda bile iyi bir iş çıkarmak yeterince zordur, ama bunu moral bozucu bir yerde yapmaya çalışmak daha da zordur.”

5. Kişilik, portföy kadar önemlidir
Leif Steiner,
Moxie Sozo’nun kurucusu
www.moxiesozo.com

“Kişilik çok önemlidir. Hiçbir müşterinin amacı bej renkli olmak değildir; patates püresi, hiç kimsenin en sevdiği yemek değildir. Bir stüdyoyla, sorun çözme alanındaki yeteneklerinden dolayı çalışılmalıdır, ama ben, başarılı olup da başında işi idare eden güçlü bir kişiliğin olmadığı bir firma görmedim. Müşteriler doğal olarak farklı fikirleri ve inançları olan insanları çekici bulurlar. Birkaç kişi tarafından tutkuyla sevilme, çok insan tarafından beğenilmekten daha iyidir.”

6. Müşteri’nin bakış açısından bakın
Barney Beech, THIS IS STUDIO’nun kurucu ortağı
www.thisisstudio.co.uk

“Portföyünüzü gönderdiğiniz kişilerin başka tasarımcılar değil, potansiyel müşteriler olduğunu hatırlamak önemlidir, zira bir tasarımcıyı heyecanlandıracak bir şeyi başka birisi hiç kavrayamayabilir. Zannederseniz işin asıl sırrı şudur: portföy, farklı müşterilere göre farklı şekillerde uyarlanmalıdır, insan kendini müşterinin yerine koymalı, sonra da hayal gücüne hitap edeceğini umduğu beklenmeyen bir şeyler eklemelidir.”

7. Maliyetlerinizi dikkate alın
Michael Paul Young,

YouWorkForThem’in kurucu ortağı
www.youworkforthem.com
“Stüdyonuzu çekip çevirmek için her gün yapacağınız harcamaları planlamayı öğrenin sonra da o miktarı yaptığınız işlerle ve kârlarınızla karşılaştırın. Stüdyonuzun imajının kontrolü sizde olsun – en büyük rolü kulaktan kulağa yayılan övgüler oynar, dolayısıyla beğendiğiniz müşterilerle iş yaparken en iyi davranışlarınızı sergilemeye çalışın. Stüdyonuzun iyi olduğunun haberi hemen etrafa yayılacaktır.”

8. Kendinizi profesyonel bir şekilde pazarlayın
Robynne Raye, Modern Dog’un kurucu ortağı
www.moderndog.com

“Çok sık gördüğüm bir hata, genç tasarımcıların genelde kendi çalışmalarını nasıl satmasını, hatta hakkında nasıl konuşmasını bilmedikleridir. Bir projenin gerçekleştirilmesinin ardındaki nedenler, satış açısından müşteriye hiç ilgilendirmez; müşteri, Gotham’ın günün en “cool” yazıtı olması önem vermez, sadece okunaklı olduğunu ve insanların karar almasına yardımcı olacağını bilmek ister.”

9. Ofisten çıkın ve tanışmak için çaba sarf edin
Tom Bradley, Root Studio’nun kurucu ortağı
www.rootstudio.co.uk

“Root Studio’yu üniversiteden mezun olduktan hemen sonra açtık ve karşımıza çıkan başlıca engeller mali kaynaklar, ofis yeri ve müşterilerdi. Stüdyonun kuruluşunu kendi başımıza finanse etmeyi ancak başardık ve uzun araştırmalardan sonra yeni ve çevre dostu bir iş merkezi keşfettik. İşin en zor tarafı, müşteri bulmaktır. Ama sonuna kadar direnmek lazım – kendinizi tanıtmayı başarırırsanız, eninde sonunda en önemli insanlarla tanışırsınız.”

10. Ücretsiz işler, ücretli işler kadar önemlidir
Alex Bec,
HudsonBec’in kurucu ortağı
www.hudsonbec.com

“En büyük zorluk, ticari işlerle kendi ön-ayak olduğumuz projeler ve fikirler arasında denge oluşturmakta yatar. Şu anda herkes için en zor şey, işi devam ettirmek için yeterli olan parayı kazanabilmektir – biz de bu açıdan başkalarından farklı değiliz. Yalnız bizi en çok meşgul eden şey, bundan sonra yapmak istediklerimiz ve işimizin ilerlemesi gereken yön konusunda yaptığımız sohbetlerdir. ●

Serbest çalışma hayatına atılmanıza yardımcı olacak 10 tüyo

Computer Arts, Eylül 2009
Çeviri: Leyla Tonguç Basmacı

Özgürlük, macera, para... endişe, borçlar, yalnızlık – ama bir planınız varsa, serbest çalışmaya başlamak daha kolay olur.
Uzmanlarımızdan plan yapmanıza yardımcı olacak öneriler.

1. Rekabetçi olun
Tom Baker
www.bakeranimator.com
Eğer Londra’daki bütün stüdyoları gezip onlara demo filminizi verirsiniz, iş bulursunuz. Animasyon alanında tam zamanlı işi olan herkes işini kaybetti. Serbest çalışanlardan daha kötü durumdalar çünkü müşteri portföyleri yok. Eğer açık fikirliyseniz ve mobil işler, internet ve televizyon alanında yaptıklarınızı gösterebilirsiniz iş bulabilirsiniz. Ortam çok rekabetçi, ama yine de başarabilirsiniz.

2. Acele etmeyin
Oz Dean
www.forcefeedswede.com
“Aşağı yukarı dört senedir serbest olarak çalışıyorum. Hemen iş bulmak konusunda paniğe kapılmadım – dört haftamı bu işe ayırdım ve dizüstü bilgisayarımla portföyümü alıp yollara düştüm. Beraber çalışmak istediğim insanların listesini çıkardım – listenin tamamına ulaşamadım, ama listeyi oluşturmakla bile sağlam bir temel oluşturmuş oldum. Zaman geçtikçe kendimle ilgili pazarlama etkinliklerini azalttım ve insanlar beni birbirlerine tavsiye etmeye başladılar. Böyle bir planlama yaparsanız, hazırlık aşamanız tamamlanmış olur ve bunu o dönemde yapmak, çalışmaya başladıktan sonra yapmaktan daha kolaydır. Dolayısıyla acele etmeyin.”

3. İşleri fazla zorlamayın
James Wignall
www.mutanthands.com
“Serbest çalışma hayatına hemen

atılmayın – önce sektörde birkaç yıl çalışın ve ilişkilerinizi geliştirin. Beğendiğiniz stüdyolara kendinizi takdim edin ve tasarım konferanslarına katılın, işleri fazla zorlamadan kendinizi tanıttın ve insanlarla konuşun. Aşırı baskıcı olmayın.”

4. Bağlantılar kritik önem taşır
Oisin Prendiville
www.littledeer.ie

“Aslında ‘Twitter’e üye olun’ demek isterim. Ama asıl demek istediğim, serbest çalışan biri için sadece potansiyel müşteriyle değil, aynı sektörde çalışan başka insanlarla bağlantı kurmanın da kritik önem taşıdığıdır. Sektördeki yenilikler açısından kendinizi güncelleştirmeli ve insanların dikkatini çekmelisiniz. Eğer başkalarıyla bağlantı kurmak için kullanırsanız, Twitter çok iyi bir başlangıç oluşturur. İşe kendi ilgi alanınızdaki insanları takip etmekle başlayabilirsiniz.”

5. Risk almaya hazır olun
Martin Fewell
www.yolo.info

“Benimsememiz gereken bir zihniyet var, o da risk almaya hazırlıklı olmak. Eğer bir işe iyice yerleştirdiyseniz, patronez nefret etseniz bile yıllarca o işte kalabilirsiniz, çünkü kiranızı veya ipoteğinizi karşılıyordur. Ben 30 yaşına geldiğimde kendi kendimin patronu olmak istediğime karar verdim.”

6. Profesyonelce davranın
Tom Lane
www.gingermonkeydesign.com
“Müşterilerle görüşürken, özellikle ilk görüşmede çok profesyonelce davranın. Gerçek anlamda resmi davranmanız gerekmiyor, ama sizden fiyat istendiği zaman iyi düşünün ve fiyatı, ödeme koşulları ile beraber, logolu bir mektupla gönderin. Bunu görünce hemen kaçanlar her halükârda sorun yaratacak olanlardır, kabul edenlerle ise daha sağlam bir ilişkiniz olacaktır. Ben, beraber çalışılması kolay olan biri olduğumu sanıyorum, ama konu çalışma şartları ve ödemelerse, daima tetikteyimdir. Bir ödeme için üç ay beklemek zorunda kalmak kabul edilebilir bir şey değildir.”

7. Bir liste hazırlayın
Matt Booth
www.flashtemple.com

“Her şey bağlantılarınıza bağlıdır – sizin kim olduğunuzu veya ne yaptığınızı kimse bilmez. Tanışma etkinliklerine katılın, sektörle ilgili web sitelerine portföyünüzü yükleyin. Ben ilk başladığım zaman beraber çalışmak istediğim

insanların uzun bir listesini hazırladım ve hepsine e-posta gönderdim. Çoğu insan cevap vermez, ama bu sizin için bir başlangıç noktası teşkil eder.”

8. Zamanınızı iyi seçin

Justin Maller

www.justinmaller.com

“Hayatta kalacak kadar para kazanabileceğinizden emin olana kadar işinizden ayrılmayın. Farklı serbest çalışma türleri vardır – eğer tek gelir kaynağınız buysa, devamlı müşteriye ihtiyacınız var. Benim serbest çalışmaya başlamam organik bir şekilde, zaman içinde oldu. İlk aldığım iş editöryal bir işti, yani çeşitli yayınlar için yazı yazıyordum. Ücretsiz tasarım işleri de yaptım ve bunlar bana kendimi daha büyük müşterilere pazarlama fırsatı verdi.”

9. Önce işin

mali yönünü düşünün

San Ng

www.loungefrog.com

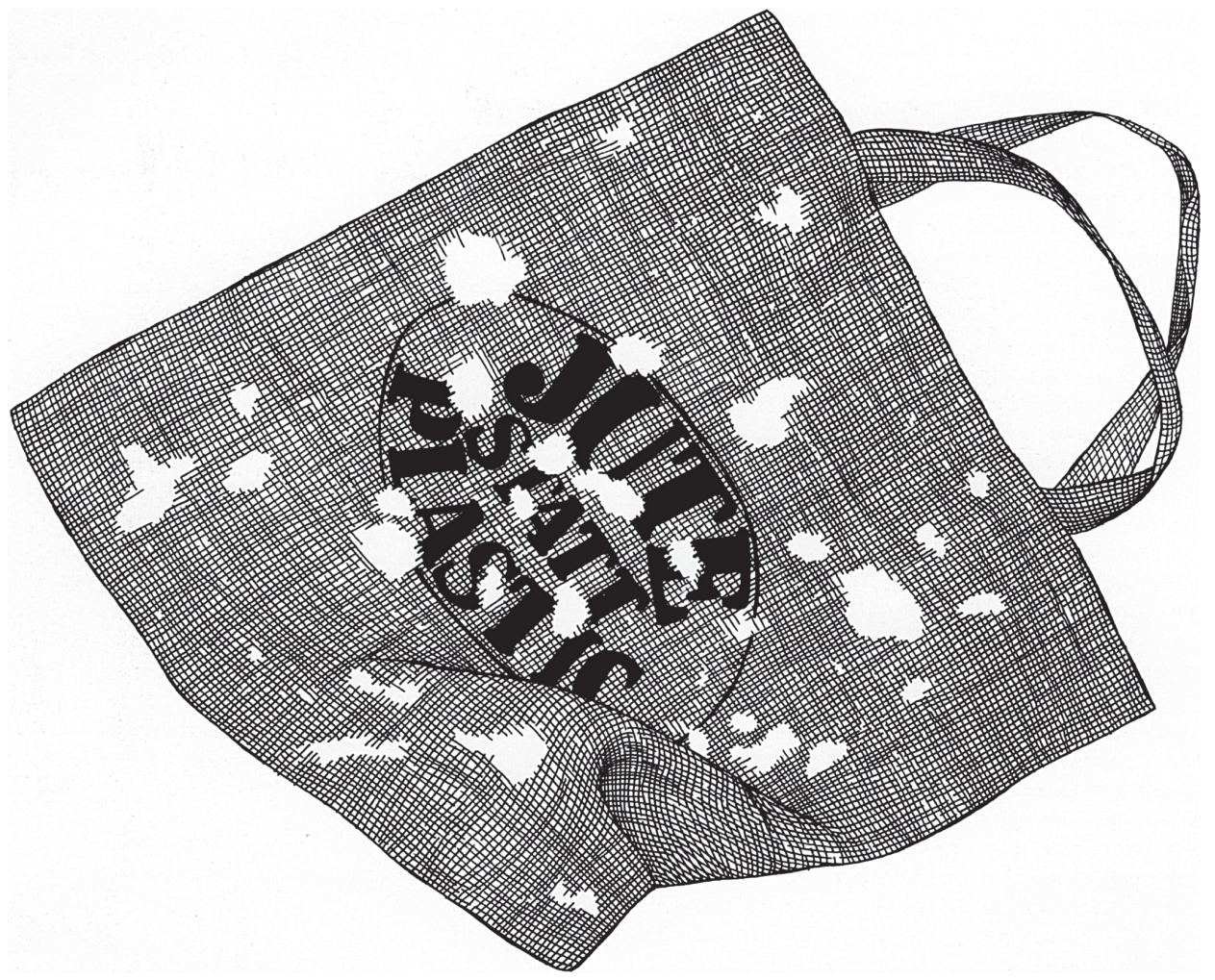
“Aşağı yukarı bir senedir serbest olarak çalışıyorum. Bu alana dalmadan önce mutlaka birikmiş paranız – en az üç aylık ücretiniz – olsun derim. Ben kendi reklamımı yapmak için iş rehberlerinden çok yararlandım.”

10. Tanıdık ağıınızı geliştirin

David Hunter

Görüşüğümüz diğer insanların tersine, Hunter o büyük adımı atıp serbest çalışma hayatına atılmak üzere olan genç bir tasarımcıdır.

“Ne yapacağım konusunda en ufak bir fikrim yok. Şu anda bir DVD kapağı ve bir müzik topluluğu için bir-iki şey gibi ufak tefek işler üzerinde çalışıyorum. Hem gerçek hem de sanal anlamda sosyal bağlantılarımı geliştirmekle işe başladım. Son işimde çok ezildim, onun için serbest çalışmak bana o deneyimi atlatmak için bir fırsat verecek.” ●

Özetle Spiekermann Sürdürülebilir aptallık

Erik Spiekermann

Form 229, Kasım/Aralık 2009

Çeviri: Beril Tülü

“Sürdürülebilir” kelimesi günümüzdeki kadar çok kullanıldığında iki şeyden emin olabilirsiniz: birincisi her firma, her kurum bu modanın üstüne atlar ve ikincisi bu modayı o anda bırakır. Reklamlar bize, arabalarımızı çalıştırdıktan sonra günün sonunda depolarında daha fazla benzin olacağını, milyonlarca sayfa bastıktan sonra lazer yazıcı tonerlerinin geri dönüşüme uğrayıp lezzetli bir salata sosuna dönüşeceğini ve yeni dikilmiş ağaçların bizim kâğıt tüketimimizden daha hızlı uzadığı izlenimini verirler. Bu yüzden de bu eko-çığının ortasında, insanlar, basılmış karakterlerin içinde boşluk olmasının daha az toner kaybına sebep olacağı konusunda kandırılabilir. İlk başta aslında karakter başına daha az siyahlık daha az tonere eşit gibi gözükabilir. Ancak göze görünmeyecek kadar küçük olan bu boşlukların, toner tüketiminde gerçek bir etkisi olmamasının birçok sebebi var. Bir sebebi, zaten genellikle sayfaların

%15’inin siyahla kaplı olması ve bunun en fazla %2’sinin tasarruf edilebilmesi. Ayrıca piksellerin üretilmesinin, uygulanmasının ve basılmasının toner kullanımında büyük bir etkisi var. Bunlar geniş ölçüde yazıcıdan yazıcıya değişir ve ayarları daha dikkatli yaparak optimize edilebilir. Pikselleri ayarlamak ve onları kâğıt üzerine transfer etmek için gereken teknik süreçler o kadar karışık ki, ayrı bir makale yazmak gerekir – kimse onu burada okumak istemez. Eğer süreci optimize etmek ve küçücük toner parçalarından tasarruf etmek mümkün olsaydı, yine de ne bir sayfa kâğıt kurtarılabildi ne de yazı daha okunabilir olurdu. Diğer taraftan da, eğer her zaman kullanılan ve iyi okunmayan Arial’dan daha dar bir yazı tipi kullanırsam ve harf boşluğu, çizgi genişliği ve satır arası gibi diğer tipografik parametreleri dikkatlice değiştirirsem, tipografi hakkında bilgi sahibi olmadan yapılan değişikliklere göre daha az yer kaplayan ve daha okunaklı bir yazı oluşturabilirim. Böylece daha az toner kullanmış olurum. Microsoft’tan Kevin Larson, küçük büyük harfler, satırbaşı, italikler, sayfa kenar boşlukları, en önemlisi, dikkatlice seçilmiş ve içeriğe uygun bir yazı tipi gibi tüm tipografik repertuvardan yararlanılarak tasarlanan bir belgede, yazının kayda değer derecede – ve en önemlisi, ölçülebilir derecede – daha kolay

okunabileceğini kanıtlamıştır.* Eğer yazı en sonunda, çok sıkıcı bir hal aldığı için okunmadan atılacaksa, çeşitli oyunlarla tonerden kazanç sağlamanın amacı nedir? Mühendisler hâlâ büyük harflerin daha büyük oldukları için, küçük harflerden daha kolay okunduklarını söylüyorlar. Aynı mantığa göre, kalın karakterlerin daha da iyi okunması lazım, çünkü daha önemli gözüküyorlar. Teknisyenler beyaz alanın siyah bölgeler kadar önemli olduğunu anlamıyorlar. Kurt Tucholsky “The Social Psychology Of Holes (Deliklerin Sosyal Psikolojisi)” adlı yazısında bir deliği, bir şeyin olmadığı yer olduğunu yazmıştır. Ben derim ki iyi bir tasarım, teknik bir şarlatanlıktan daha hesaplıdır. ●

* <http://affect.media.mit.edu/pdfs/05.larson-picard.pdf>

YAZILAR

Grafikerler Meslek Kuruluşu
Derneği adına sahibi

Yeşim Demir
Sorumlu Yayın Yönetmeni
Osman Tülü
Katkıda Bulunan
Bülent Erkmen
Grafik Uygulama
Tipograf
Baskı
A4 Ofset

Para ile satılmaz. Tüm hakları saklıdır.

Grafikerler Meslek Kuruluşu Derneği
Ortaklar Caddesi, Bahçeler Sokağı 17/4
Mecidiyeköy 34394 İstanbul
Tel: (0212) 267 27 58
Faks: (0212) 267 27 59
info@gmk.org.tr www.gmk.org.tr